

חנוכה (5)

מוסיף והולך

בגמרא (שבת כא:) מצינו מחלוקת בית שמאי ובית הלל בסדר הדלקת הנרות, האם מתחילין בנר אחד וגומרים בשמונה או אם מתחילים בשמונה וגומרים ואחד, ההלכה נפסקה כדברי בית הלל, מוסיף והולך. חנוכה הוא חג של תנועה, חג של התקדמות מתמדת אל הפסגה. כל יום שנוקף ועובר, מתאפיין בסממן שונה מהיום הקודם, בנר נוסף המשנה את פני המנורה, ומעניק לה צביון יחודי כלפי הימים שעברו.

מהענין של 'מוסיף והולך' אנו מפיקים שני לקחים. הלקח הראשון מתמקד על היום שעבר, הוא מדגיש בפני האדם כי חייו מתקדמים והולכים, יום אחר יום, וכי כל יום שחלף שוב לא ישוב לעולם. בשלב זה בה הלקח השני ומשלים את הראשון, הריהו מגלה את אוזן האדם, כי במידה שביום המחר נוצרה בחינה של 'מוסיף והולך', הרי שהיום שחלף אכן הגשים את מטרתו, והוא אשר הביא למציאות של היום הנוכחי, ובודאי שלא היה מגיע להשיג כח כביר אלמלא ההשפעות של היום הקודם. אדם המקבל בצוותא את שני חלקים, פועל במסגרת רצויה בטבעו של עולם, הימים חולפים אינם הולכים לריק, אלא השפעתם מתנוססת על פני הימים הבאים. והסגולות שהקנה בהם לנפשו, נותרים חקוקים בליבו ומעניקים משמעות עכשווית לימים שחלפו.

מאידך, האדם שאינו מאמץ לעצמו את הלקח השני, ולא משתדל ליישמו, מכריז כי הוא משחית את ימיו לריק, והימים החולפים לעיניו, המתבטאים כאמור בשנוי צורת פני החנוכה, מתנדפים וגוועים ללא שיותירו את רישומי משמעויותיהם לכל חיו.

ספר "ימי חשמונים"

מלכות יון נמשלה לנמר

בנביא דניאל (פרק ז') מובאת נבואתו של דניאל בעת שנתו, והנה רואה בחלומו ארבע רוחות נושבות מארבע רוחות העולם ונלחמות עם הים הגדול וסוערות אותו. וארבע חיות גדולות ומשונות זו מזו עולות מין הים. הראשונה כאריה ולה כנפיים כשל נשר וכו', וזה מלכות נבוכדנצר. השניה דומה לדוב וכו', זהו מלכות פרס. ולאחר מכן עלתה חיה כדמות נמר, ולה כנפיים ככנפי עוף, והיו לה ארבעה ראשים, זהו מלכות יון הרשעה. מדוע נמשלה מלכות יון לנמר? ומהו הרמז בזה שהיה לו ארבעה ראשים?

כתב האבן עזרא: ונקרא מלכות אנטיוכוס נמר, על שם שהיתה גוזרת גזרות על ישראל נמומרות ומשונות זו מזו. רב סעדיה גאון כתב: מלכות יון נמשלה לנמר

"הוראת שעה" ביטוי לאהבת השי"ת לעמו

חנוכה, הוא מלשון חינוך, בכל חינוך שהוא כניסה לדבר שעתיד לעמוד (רש"י בראשית יד.) מצינו הוראת שעה מיוחדת. ולכן על אף שחטאת וקטורת אינם באים בנדבה, אעפ"כ בחנוכה המשכן היתה הוראת שעה להביא חטאת וקטורת בנדבה. ענין זה מיוסד על הפסוק (שיר השירים ה. א) "באתי לגני אחותי כלה וכו', אכלתי יערי עם דבשי", ופירש"י: יש דבש שהוא גדל בקנים ומוצצין הדבש ומשליכין העץ. ואני מרוב חיבה אכלתי הקנה עם הדבש, את שאינו ראוי עם הראוי. קטורת נדבה וכן שעירי חטאת שהקריבו הנשיאים, ואין חטאת קריבה נדבה, ואני קיבלתים בו ביום. בדרך כלל כשאוכלים דבש נאכל הדבש וקנה הדבש נזרק, אך לפעמים קורה שמרוב מתיקותו וטעמו הערב של הדבש אדם שוכח את עצמו, חורג מדרך הרגילות ואוכל את הקנה יחד עם הדבש. כך מעיר הקב"ה, שמרוב חביבותו לכלל ישראל הוא קיבל מהם יחד עם קרבנות הראוים להיקרב גם קרבנות שאינם ראויים להיקרב, כקטורת הבאה בנדבה אף שאינה ראויה כלל, ודבר זה כאכילת קנה הדבש.

ולא עוד אלא "שתיתי ייני עם חלבי", פירש"י: שתיתי ייני הם הנסכים, עם חלבי, מתוקו וצחו מחלב. צבע היין הוא אדום ואילו החלב צבעו לבן. אדום ולבן הנם צבעים הסותרים זה את זה, ולכן אין מערבים חלב ויין זה בזה. אבל מרוב אהבת הקב"ה לעמו הוא עירב בין שני סוגי הקרבנות ואעפ"כ "מתקו וצחו מחלב". כך היה בחנוכה המשכן וכך בכל חנוכה וחנוכה שבאו אחריה. זהו ענין של חנוכה, יש לברר, איפוא מהי נקודת השינוי מהרגל הטמונה בחג החנוכה.

על הפסוק "כוהנך לבשו צדק וחסידיך ירננו" (תהלים קלב. ט), הקשו חז"ל, שלכאורה יש בענין זה סתירה. כהונה עניינה חסד, נתינה ואהבה, ואילו צדק הינו דין, וא"כ מהו ביאור הפסוק שהכהנים ילבשו צדק? וביארו בזה חז"ל עפ"י משל לחתן וכלה, אשר בגודל האהבה, ביום החתונה יורד החתן מהרגלו וסועד את ליבו עם כלל מהמאכלים שהיא בעצמה הכינה. וכך הוא גם בין כלל ישראל לאביהם שבשמים. "כה אמר ה' מצא חן במדבר עם שרידי חרב" (ירמיה לא. א) הקב"ה מצא אותנו במדבר בהיותנו פשוטים שבפשוטים, ורומם אותנו עליו ע"י תורתו הקדושה, "ורוממתנו מכל הלשונות". אבל ביום החנוכה, מחמת אהבתו העזה כלפי עמו הנבחר הוא כביכול יורד אליהם ומעניק להם "הוראת שעה" מיוחדת.

רב פינקוס זצ"ל בספרו "חנוכה"

שידעו כי מחמת כוחם בלבד לא יוכלו לנצח, והנצחון הוא רק בעזרת ה'.

ספר "מי חשמונים"

הלכה: הוסיף או פחת ממספר הנרות שצריך באותו לילה

כתב השו"ע (או"ח ס' תרעא ס' ב): בלילה הראשון מדליק אחד, מכאן ואילך מוסיף והולך אחד בכל לילה וכו'. ובפסקי תשובות (אות א) כתב: ואם טעה והדליק יותר ממספר היום, כגון שהדליק בלילה א' שתי נרות או בלילה ב' שלשה וכו', י"א שלא יצא ידי חובת מהדריין, כיון שהוספת נר בכל יום נתקן שיהיה היכר בכל לילה באיזה יום עומדים, וכשמוסיף על מספר הנרות אין היכר, ולשיטתם צריך לכבות כל הנרות ולהדליק שוב את מספר הנכון, אמנם שאר פוסקים הסכימו שבדיעבד יצא ידי חובתו גם בתורת מהדריין, ולכן לא יכבה אלא את הנר שהוסיף בטעות.

פסקי תשובות חלק ו'

פתגם: הדמעות הן לשונן האצילה של עניים

ספר "שמחה"

חקירה: נר חנוכה

ברכת שעשה ניסים היא שניצולו מהעכו"ם, או על פך השמן (ספר צפנת פענח כללי התורה והמצוות ח"א ד"ה חנוכה אות נג' על שניהם) **ספר "קובץ יסודות וחקירות"**

סיפור: רגליים לקויות

רבי מאיר שפירא הטיף מוסר לאברך אחד, שהוא מזלזל במצוות ונוהג קלות ראש. השיב לו האברך בעזות: אינני כל כך גרוע כפי שהרבי מתאר אותי, הלא אבי, כידוע היה יהודי כשר וירא שמים, והרי אמרו חז"ל: ברא כרעא דאבוה, הבן, הוא בבחינת הרגל של אביו והריהו כמותו. אמר לו רבי מאיר: אכן, אביך היה מתאונן תמיד על רגליו הלקויות.

ספר "חור וחלק" חלק א' (דף נו)

שבת שלום

יוצא לאור לרפואה שלימה של דינה בת מרים, רפאל יהודה בן מלכה, אליהו בן מרים, שלמה בן מרים, חיים אהרן לייב בן רבקה, שמחה ג'וזת בת אליז, חיים בן סוזן סולטנה, סשה שלום בן דבורה רחל. זרע של קיימא לרינה בת זהרה אנריאט. לעילוי נשמת: ג'ינט מסעודה בת ג'ולי יעל, שלמה בן מחה, דניאל בן רחל, רפאל שלמה בן אסתר, חוה בת צביה, מיה בת רחל.

להיות קלה בגזרות, כקלות הנמר לטרופ טרף, שאין לך חיה קלה בחיות רעות כנמר.

וארבעה ראשים פירש רב סעדיה גאון הוא רמז למלכות אלכסנדרוס מוקדון מלך יון, שמלך בכל הארץ וחילק את מלכותו במותו לארבעה משרתיו בעבור שלא הניח בן אחריו, ראשונה רומניא, שניה אלכסנדריא, שלישית עכו, רביעית אנטוכא, ושמות המלכים: רומנוס ברומניא, אלכסנדרוס באלכסנדריא, אורדוס בעכו, ואנטיוכוס באנטוכיה.

ספר "אוצרות התורה חנוכה"

פריצת חומות הטהרה

בפסמון "מעוס צור", כאשר מתוארת העולה שעשו לנו היוונים נאמר "ופרצו חומות מגדלי". ולכאורה תמוה, וכי פיסגת הרשעות של היוונים מתבטאת בכך שהם פרצו את החומה? הלא כדי לתקן חומה שנשברה מספיק לשפץ אותה ותו לא. מדוע אין בטוי לגזרות הנוראות שגזרו היוונים, על כך שרצו למנוע מאיתנו לקיים ברית מילה, לשמור שבת או לקדש את החודש? הלא אין ספק כי המטרה העיקרית של היוונים היתה לקעקע את יסודות הדת! הם רצו להשמיד את הרוח של העם היהודי ולגרום לכך שלא יהיו יותר יהודים בעולם, ואם כי הסכימו שישארו בחיים בריות השייכות לעם היהודי, מכל מקום ביקשו לגרום להם להתנהג כמו גויים גמורים. התשובה טמונה בהבנת של חומה שנפרצה. כוונת הפייטן אינה לחומת הר הבית או חומת בית המקדש, אלא לחומה מסוימת מאוד. **התוספות יום טוב** כותב במסכת מידות, שהיתה בבית המקדש חומה אחת קטנה נוספת, חומה עשויה עץ, שגבהה עשרה טפחים בלבד. חומה זו שמשה סימן לגויים שרצו לבוא ולהקריב קרבנות בבית המקדש, שמכאן ואילך אסור להם להיכנס אל הקודש פנימה, שכן הכניסה מכאן מותרת אך ורק ליהודים. חומה זו היתה חמתם של היוונים עד שבאו ועשו בה שלוש עשרה פרצות.

היוונים לא יכולים היו לשאת את העובדה שישנו הבדל בין יהודי לגוי! וכי סבורים אתם שיש לכם 'דם כחול' או שאתם טובים יותר מאיתנו? טענו, יש לנו תרבות יפה כל כך, ופתאום באים כמה יהודים זקנים בירושלים ומסרבים לקבל אותה! מה פתאום? הפסיקו להבדיל בינינו, כולנו בני אדם. זו היתה הסיבה לכך שגזרותיהם התמקדו בשבת, מילה וחודש.

ספר "ומתוך האור חנוכה" חלק א'

מסרת גבורים ביד חלשים

כתוב ב'על הניסים': "מסרת גבורים ביד חלשים", לכאורה תמוה הדבר מאוד, הרי ידוע שבני חשמונאי גבורים גדולים היו. מדוע א"כ אומרים אנו "ביד חלשים". אלא הכוונה היא שבני חשמונאי מגודל צדקותם לא תלו נצחונם בכוחם, כי רק בחסדיו של הקב"ה, וזו הכוונה "חלשים" שהיו חלשים בדעתם

